Tulajdonnevet tartalmazó terminusok a többnyelvű orvosi kommunikációban

MÁNY DÁNIEL
Semmelweis Egyetem, Budapest

BIRÓ ALEXA
Semmelweis Egyetem, Budapest

FOGARASI KATALIN
Semmelweis Egyetem, Budapest

BARTA ANDREA
Semmelweis Egyetem, Budapest

Absztrakt

A tulajdonnevet tartalmazó terminusok – mint az *Alzheimer-kór* vagy az *Achilles-ín* – az orvosi szaknyelv szerves részei; formai és szemantikai sokféleségük, szinonimáik, kulturális értékeik azonban félreértésekhez vezethetnek az egy- és többnyelvű, szóbeli és írott orvosi kommunikációban és az orvosi szakfordításban egyaránt. Tanulmányunk a névtudomány és a terminológia határterületén, funkcionális nyelvészeti megközelítésben, az alkalmazott nyelvészet és az orvosszakma képviselőinek interprofesszionális együttműködésében vizsgálja a tulajdonnevet tartalmazó terminusok megjelenését, beazonosíthatóságának problémáit és az egyértelműsítés lehetőségeit. Bemutatjuk a tulajdonnevet tartalmazó terminusok alkalmazásának előnyeit és korlátait, kiemelve a köznevesülés, a stigmatizáció, valamint a történeti és társadalmi kontextus szerepét. A tanulmány célja, hogy interprofesszionális együttműködésben, a releváns szakirodalom áttekintésével rendszerezze és az orvosi szaknyelvhasználatból vett nyelvi példákkal bemutassa, hogy a tulajdonnevet tartalmazó terminusok milyen értelmezhetőségi problémákat vethetnek fel az orvosi szaknyelvben a többnyelvű orvosi kommunikációban. A megállapítások elősegíthetik az orvosi kommunikáció pontosságát, biztonságát és kulturális érzékenységét a globalizálódó szaknyelvi környezetben.

Kulcsszavak: orvosi szaknyelv, funkcionális nyelvészet, interprofesszionális együttműködés, tulajdonnév, eponima, orvosi szakfordítás, többnyelvű orvosi kommunikáció, terminológia

Proper name-based terms in multilingual medical communication

DÁNIEL MÁNY – ALEXA BIRÓ – KATALIN FOGARASI – ANDREA BARTA

Proper name-based terms – such as *Alzheimer's disease* or the *Achilles tendon* – are integral to medical discourse. However, their formal and semantic variability, synonymy, and cultural significance can lead to misunderstandings in mono- and multilingual oral and written medical communication,

as well as in medical translation. Situated at the intersection of onomastics and terminology, this study takes a functional linguistic approach, adopting interprofessional collaboration between applied linguistics and medicine to examine the occurrence of proper name-based terms, the challenges of identifying them, and the ways to disambiguate them. The authors outline the advantages and limitations of using such terms, highlighting the roles of banalization and stigmatization, as well as the role of historical and societal context. Through an interprofessional synthesis of the relevant literature and examples drawn from medical language use, the paper systematizes these phenomena and demonstrates the interpretability issues that proper name-based terms can raise in multilingual medical communication. The findings aim to promote greater accuracy, safety, and cultural sensitivity in medical communication within an increasingly globalized professional environment.

Keywords: medical discourse, functional linguistics, interprofessional collaboration, proper name, eponym, medical translation, multilingual medical communication

***

1. Bevezetés. Az orvosi kommunikációban gyakran jelennek meg tulajdonnevet tartalmazó terminusok (pl. *Parkinson-kór, Down-kór, Asperger-szindróma*). Ezek a gyakran más nyelvekből tükörfordítással átvett terminusok az orvosi kommunikáció és terminuskészlet szerves részét képezik, s egy részük a laikusok számára is jól ismert. A tulajdonnevet tartalmazó terminusok az orvosi kommunikáció minden regiszterében jelen vannak: azonosíthatók laikusok közötti eszmecserékben (pl. betegfórumok, közösségi média), szakemberek közötti szakmai érintkezésben (pl. klinikai kutatások, konferenciák), valamint szakemberek és laikusok közötti szóbeli és írásbeli kommunikációban (pl. betegtájékoztatók, orvos-beteg konzultációk). Megjelennek a teljes lakosságot vagy nagy populációt érintő diskurzusokban (pl. hírek, közösségi média, betegtájékoztatók), szintúgy jelen vannak a szűkebb diskurzusközösséget célzó kórboncolási jegyzőkönyvekben (FOGARASI 2017), az anatómiai nómenklatúrában (VARGA–BARTA–ZIMONYI 2021: 71–72), valamint a betegségnevek és az orvosi beavatkozások megnevezéseiben (ITTZÉS et al. 2023).

A köznyelvben és a betegeknek szóló tájékoztató szövegekben szintén gyakran megjelenő, tulajdonnevet tartalmazó terminusok értelmezése jellemzően nem okoz kihívást sem az egészségügyi szakembereknek, sem a laikus betegeknek. Ez a tulajdonnevet tartalmazó terminusok köznyelvben való gyakori megjelenésén túl azzal is magyarázható, hogy az általuk jelölt betegségek széles körben ismertek, megnevezésükre kevéssé jellemzők a terminológiai szinonimák, valamint különböző nyelvekben és kultúrákban jellemzően megegyezik a terminusok tulajdonnévi része. Ez figyelhető meg például az *Alzheimer-kór* terminus esetében, amely *Alzheimer's disease* angolul, *Alzheimer-Krankheit* németül, *maladie d'Alzheimer* franciául, *morbo di Alzheimer* olaszul, *enfermedad de Alzheimer* spanyolul, *doença de Alzheimer* portugálul, *choroba Alzheimera* lengyelül, *Alzheimerova choroba* csehül, *Alzheimerova bolezen* szlovénül, *boala Alzheimer* románul és *Alzheimerova choroba* szlovákul.

Számos esetben azonban a tulajdonnevet tartalmazó terminusok értelmezhetősége és értelmezése azért válik összetett feladattá, mert különböző nyelveken a tulajdonnévi elemek között általában működő formai és szemantikai hasonlóság nem vagy csak részben valósul meg. A nyelvhasználók egyértelműségre való törekvését, az orvosi kommunikáció

pontos információátadást célzó stratégiáit jellemzően tovább nehezíti, hogy a tulajdonnevek szinonimái és a hozzájuk kapcsolt nyelvhasználói vélemények és értékelések nemcsak nyelvenként és kultúránként, de egy nyelven belül is eltérőek lehetnek. Az izomsorvadással járó, magyarul többnyire *amiotrófiás laterálszklerózis*-nak nevezett betegség a németben a magyarhoz hasonlóan az *Amyotrophe Lateralsklerose (ALS)* nevet viseli. Ugyanez a betegség az amerikai angolban az amerikai baseballjátékos után *Lou Gehrig's disease* 'Lou Gehrig-betegség', míg a franciában Jean-Martin Charcot francia neurológus után *maladie de Charcot* 'Charcot-betegség'. Míg a francia és az angol orvosi szaknyelv egymástól eltérő tulajdonnevet használ a betegség jelölésére, a magyarban és a németben a betegség eredményének a megnevezése szolgál a terminusalkotás alapjául, ami értelmezési nehézségeket okozhat a többnyelvű orvosi kommunikáció résztvevőinek.

A nyelvhasználók rendelkezésére álló források és eszközök segítséget nyújthatnak a tulajdonnevet tartalmazó terminusok értelmezésében. Ide tartoznak az egy- és többnyelvű szótárak, a nómenklatúrák, az adatbázisok, az orvosi dokumentáció, a mesterséges intelligencia, a fordítómemóriák, valamint az orvosképzés során alkalmazható, a tulajdonnevet tartalmazó terminusok elsajátítására összpontosító tankönyvek (ARNAUDOVA 2005). Az értelmező kéziszótárakon, orvosi szótárakon túl néhány tulajdonnévi szótár (pl. Whonamedit?) is létezik. Ezek a források és eszközök azonban egyrészt nehezen tartanak lépést a terminusok folyamatos, gyors és dinamikus változásaival, másrészt gyakran egymásnak ellentmondó definíciókat vagy szinonimákat adnak meg, holott a hasonló alakú tulajdonnévi elemek egy nyelven belül is félreértéshez tudnak vezetni, és akár a betegbiztonságot is veszélyeztethetik. Két, az Egyesült Államokban dokumentált esetben például a diagnózis rögzítése során a dokumentációt végző szakemberek összekeverték a bőrben található *Langerhans-sejtek,* valamint a gyulladást jelző *Langhans-óriássejtek* tulajdonnévi elemét. A páciensek így téves kezelést kaptak, egyikük életveszélyes állapotba került, és az esetnek jogi következményei lettek (PRITCHARD–FOLEY–WONG 2003).

A többnyelvű orvosi kommunikáció és dokumentáció további problematikája, hogy a nem minden esetben következetes terminushasználat miatt az egyes betegpopulációkat célzó statisztikai vizsgálatok, az orvosi adatok rögzítése és kereshetősége, a kulcsszavakkal való keresés tudományos publikációkban és klinikai kutatásokban félrevezető lehet (OHANYAN 2014). A rendkívül nagy tömegeket érintő, új és folyamatosan keletkező kommunikációs csatornák ugyancsak felgyorsítják a tulajdonnevet tartalmazó terminusok változását. A koronavírus-járvány során például számtalan mém jelent meg, amelyek egy része tulajdonnevet tartalmazó terminus. Így találkozhattunk a *Covidian life* 'covidos élet' kifejezéssel és a *Pfizerized* 'pfizerizált' terminussal (KARPENKO–NEKLESOVA 2023).

Napjaink orvosi nyelvi kutatásaiban, a standardizációs törekvések előtérbe kerülésével különösen aktuálissá váltak a tulajdonnevet tartalmazó terminusok használatának és megítélésének kérdései, noha ezzel az orvostudomány és a természettudományok terminológiájában gyakori jelenséggel kapcsolatos problémakör a névtani kutatásokban szinte alig jelenik meg. A tanulmány célja ezért a tulajdonnevet tartalmazó orvosi terminusok nyelvi, kulturális és terminológiai sajátosságainak rendszerezett bemutatása és a releváns kutatások összegzése orvosszakmai és nyelvtudományi együttműködésben, interprofesszionális nézőpontból, funkcionális nyelvészeti keretben. A vizsgálat nem empirikus adatfelvételen alapul, hanem a korábbi kutatások eredményeit és a valós orvosi szaknyelvhasználatból vett példákat integrálja, hogy feltárja a többnyelvű orvosi kommunikációban jelentkező értelmezhetőségi problémákat. A tanulmány a névtan, a terminológia és az orvosi nyelvhasználat

találkozási pontján helyezkedik el, és e perspektívából kínál új megközelítéseket a terminusok értelmezhetőségi problémáinak és sajátosságainak a vizsgálatához. Eredményei hozzájárulhatnak a betegbiztonság és a kommunikációs egyértelműség erősítéséhez a szakfordításban, az orvosi terminológia oktatásában és a nemzetközi terminológiai adatbázisok (pl. SNOMED CT, azaz Systematized Nomenclature of Medicine Clinical Terms) fejlesztésében. A tanulmány egyben kiindulópontként szolgálhat jövőbeli empirikus kutatások számára, különösen olyan kutatási kérdések megfogalmazásához, amelyek a terminusok értelmezhetőségét, használati gyakoriságát és hatását vizsgálják különböző nyelvi és kulturális közegben.

2. A funkcionális nyelvleírás és az orvostudomány kapcsolata. A jelen, funkcionális nyelvészeti keretben végzett tanulmány a nyelvi jelenségek, jelen esetben a tulajdonnevet tartalmazó terminusok és a nyelvhasználat közötti összefüggéseket vizsgálja. A névelméleti problémák lehetséges funkcionális nyelvészeti megközelítése szerint a tulajdonnév főbb jellemzői az azonosíthatóság, az enciklopédikus tartalom, a morfoszintaktikai összetettség, a kulturális meghatározottság, a gazdaságos információátadás, a nyelviegység-státusz és a névközösség tagjainak kommunikációs tevékenységében játszott szerepe (TOLCSVAI NAGY 2008), ezért tanulmányunkban ezekre a szempontokra helyezzük a hangsúlyt.

A tulajdonnevek kategorizációja jelentéstani alapon történik. A tulajdonnevek közös sajátosságaik alapján alkategóriákra bonthatók; a tulajdonnév alkategóriája például a személynév, amely egy alsóbb szinten lehet például keresztnév vagy családnév. A nevek jelentése komplex mentális reprezentáció, amely összegzi a denotátumra és a névfajtára vonatkozó ismereteket, a kulturális, etimológiai és asszociatív jelentést. A metafora és a metonímia révén meg tudunk alkotni olyan megnyilatkozásokat, amelyekben a nevek köszói jelentésben szerepelnek (pl. *guillotine*). Ez különösen jellemző a személynevekre a névfajta fontossága és elemeinek nagy gyakorisága miatt (RESZEGI 2022: 129–208).

Az egyén a kognitív tevékenysége során felismerheti, hogy például a *Down-szindróma* terminusnak van tulajdonnévi eleme, a következő alkategóriák azonosításához azonban enciklopédikus és kulturális ismereteit szükséges aktiválni. A tulajdonnevet tartalmazó terminusok használatát jelentősen befolyásolja a név viselőjének ismertsége, a névhez kapcsolódó konnotációk, a beszélőközösség viszonyulása az adott betegséghez, amelyek nemzetenként és szubkultúránként változhatnak (vö. SLÍZ 2012: 289). A nevek vizsgálatakor ezért fontos figyelembe venni a névhasználat társas és kulturális aspektusait annak természetes közegében, valamint a szociokulturális, területi és időbeli eltéréseket (RESZEGI 2022: 13–70).

A nemzetközi szakirodalomban a tulajdonnevet tartalmazó terminus többnyire az *eponym* 'eponima' megnevezéssel jelenik meg (pl. FAURE 2010, ZEIDMAN–PANDEY 2012, YALE–TEKINER–YALE 2020). Ennek egyik oka, hogy az angolban bizonyos népnévi előtagú betegségnevek tulajdonnévi besorolást kapnak (pl. *Spanish flu*), míg a magyar megfelelőjük *(spanyolnátha)* köszóit. A magyar névtanban ugyanakkor az *eponima* nem a teljes terminusra, hanem magára a névre vonatkozik: olyan tulajdonnév, amelyből egy másik tulajdonnév keletkezett; például a személy- és helynévként is működő *Washington* (BÖLCSKEI–FARKAS–SLÍZ 2017: 104). E terminológiai eltérés elkerülésére az olyan alakokat, mint az *Alzheimer-kór,* nem tulajdonnévként, hanem tulajdonnevet tartalmazó terminusként kezeljük, és a továbbiakban ezt a megnevezést használjuk.

Tanulmányunk a névtan és a terminológia határterületén helyezkedik el: a nyelvi, kulturális és szakmai azonosítás funkcióit egyszerre hordozó, tulajdonnevet tartalmazó terminusokat osztályozza és bemutatja be. A funkcionális szemléletben ezek a terminusok

nem csupán statikus, lexikális egységek, hanem dinamikus, a kommunikációs helyzettel, a szövegtípussal és a résztvevők tudásával kölcsönhatásban álló nyelvi formák (BÖLCSKEI–FÓRIS 2022: 60–61). A terminusok megértése és használata így nem választható el a kontextustól: az orvosi szaknyelvben a tulajdonnevet tartalmazó terminusok – mint az *Alzheimer-kór* vagy a *Down-szindróma* – egyszerre jelölnek konkrét betegségeket és hordoznak kulturális, történeti jelentésrétegeket is. A fordításban ezek a rétegek külön kihívást jelentenek, hiszen a célközönségnek a forrásnyelvi diskurzusközösséghez képest eltérő ismeretei, asszociációi és elvárásai lehetnek.

A(z orvos)tudomány képviselői mindig arra törekedtek és törekednek a mai napig, hogy tudományos ismereteiket, eredményeiket megosszák, a szakemberek és a laikusok számára egyaránt hozzáférhetővé tegyék. Az ismeretszerzés elsősorban eredeti vagy fordított orvosi szövegek által hozzáférhető, ezért a (fordított) szöveg mint produktum és a benne használt terminusok hatással vannak a nyelvhasználók (tudományos) gondolkodására, a betegségekhez vagy beavatkozásokhoz kapcsolt értékelésükre és véleményükre. Mindez fordítva is igaz: az orvosi fogalmakat bemutató megnyilatkozások és a terminusok szinonimái közüli választások (pl. *Down-szindróma, 21-es triszómia, mongolizmus*) gyakran tükrözik a nyelvhasználók véleményét, hozzáállását vagy értékelését. Ez különösen releváns akkor, ha azok kulturális értékeket vagy társadalmi tabuként kezelt fogalmakat közvetítenek (MÁNY 2025: 343): míg a *Down-szindróma* a betegség tulajdonnevet tartalmazó, neutrális terminusa, addig a *mongolizmus* a mongoloid arcvonásra utaló, egyértelműen offenzív és stigmatizáló terminus, a *21-es triszómia* pedig az eredményt előtérbe helyező tudományos terminus. Ahogy említettük, a funkcionális névtani keret figyelembe veszi, hogy a tulajdonnevet tartalmazó terminusok jelentése és értelmezése többdimenziós: magában foglalja az azonosító funkciót, az enciklopédikus ismereteket, a szakmai közösség konszenzusát és a kulturális beágyazottságot (BÖLCSKEI–FÓRIS 2022: 60). A terminológiai szempontból vizsgált, tulajdonneveket tartalmazó terminusok esetében a szaknyelvi standardizáció és a használati változatok egyaránt relevánsak, mivel a fordítás és a többnyelvű kommunikáció során a pontosság és az egyértelműség mellett a célnyelvi ekvivalencia is alapvető követelmény. A terminusok használatát befolyásolja a nyelvi gazdaságosság, a szövegtípushoz illeszkedő regiszter, a kommunikációs partnerek közötti viszony, valamint az adott orvosi terület sajátos fogalmi rendszere.

Tanulmányunkban az interprofesszionális együttműködés teszi lehetővé, hogy a ténylegesen megvalósuló nyelvhasználat legyen a nyelvleírás alapja. Lehetővé teszi továbbá, hogy a két tudományterület képviselőinek együttműködésével a nyelvészeti kutatási eredmények a releváns orvosszakmai értékelések mentén szervesen integrálhatók legyenek az orvosi kommunikációba és gyakorlatba. Ezáltal nem csupán a nyelvhasználat kerül előtérbe, hanem maguk a nyelvhasználók is, ami azért célszerű, mert a terminusok fogalmakat jelölnek, és szoros kapcsolatban vannak a nyelvhasználók betegségekről, beavatkozásokról, tünetekről alkotott ismereteivel és értékelésével. A terminushasználat vizsgálata során a fő kérdés, hogy a nyelvhasználók az adott jelenségeket milyen nyelvi konstrukciók mentén fejezik ki, kiemelt figyelmet fordítva a kontextus, a szinonimák, illetve az adott nyelv és diskurzusközösség sajátos kulturális jellemzőire (LADÁNYI–TOLCSVAI NAGY 2008: 25–32). Erre a célra kifejezetten alkalmas azoknak a tulajdonnevet tartalmazó terminusoknak a vizsgálata, amelyeket gyakran a fogalmat először leíró tudósról neveztek el.

A bemutatott funkcionális keret lehetőséget ad tehát arra, hogy a tulajdonnevet tartalmazó terminusok értelmezését komplex jelentésmátrixban ragadjuk meg, amelyben a nyelvi

forma, a fogalmi tartalom és a kulturális konnotáció egyaránt szerepet kap (BÖLCSKEI–FÓRIS 2022: 60). A funkcionális megközelítés hangsúlyozza, hogy a tulajdonnév nem pusztán a megnevezett objektumra utal, hanem a kommunikációs folyamat részeként értelmezendő, amelyben a nyelvi választások tükrözik a beszélők szakmai tudását, kulturális értékelését és kommunikációs stratégiáit. Ez a megközelítés különösen hasznos az orvosi kommunikáció és a szakfordítás területén, ahol a terminusok pontos értelmezése közvetlen hatással lehet a betegellátás minőségére és a kommunikáció sikerességére.

3. Magyar orvosi szaknyelvi megállapítások. Noha a magyar orvosi szaknyelv terminuskészletének csupán egy része vezethető vissza tulajdonnevet tartalmazó terminusokra, jelentőségük annál nagyobb, hiszen könnyen félreértéshez vezethetnek az egyértelműségre törekvő orvosi kommunikációban. Ennek az egyik oka, hogy jelentésüket gyakran szemantikai homály övezi, a helyettesítésükre használt terminusok pedig gyakran nem egymás teljes szinonimái, inkább hierarchikus kapcsolatban állnak egymással. A *Reiter-szindróma* például a *reaktív arthritis* 'reaktív ízületi gyulladás' nevű betegség egy specifikus megjelenési formájának a neve. A *reaktív arthritis* tágabb kategóriát nevez meg, nem csak a Reiter-féle triászra vonatkozik.

A terminusok jelentősége továbbá azért meghatározó, mert a tulajdonnevek konnotatív jelentéstartalma gyakran megjeleníti a nyelvhasználók véleményét és értékelését, amely egy nyelven belül, de nyelvenként és kultúránként is eltérhet egymástól, kihívás elé állítva ezzel a többnyelvű orvosi diskurzusközösségnek az egyértelműségre és a támogató közeg megteremtésére törekvő résztvevőit. A tulajdonnevet tartalmazó terminusok jelentős részét tudósok vagy az adott betegséggel (először) diagnosztizált betegek nevéből, földrajzi nevekből, történelmi, irodalmi vagy bibliai alakok nevéből képezzük. Az 1. táblázat a teljesség igénye nélkül bemutatja a magyar orvosi szaknyelvi gyakorlatból gyűjtött terminusok egy részét.

1. táblázat: Tulajdonnevet tartalmazó terminusok a magyar orvosi szaknyelvben

A tulajdonnév eredeti jelöltjei	**Példa**
Tudósok	*Alzheimer-kór, Babinski-reflex, Bechterew-kór, Bell-parézis, Brudzinski-jel, Charcot–Marie–Tooth-betegség, Cushing-szindróma, Creutzfeldt–Jakob-kór, Einthoven-háromszög, Erb-pont, Kaposi-szarkóma, Kocher-manőver, Lasegue-jel, Lhermitte-jel, Paget-kór, Parkinson-kór, Sturge–Weber-szindróma*
Betegek	*Christmas-faktor, Hartnup-betegség, Lou Gehrig-betegség*
Helyek	*Coxsackie-vírus, Ebola-vírus, Lassa-láz, Lyme-kór, Marburg-vírus, Ross River-láz, Sapporo-vírus, nyugat-nílusi vírus, Zika-vírus*
Történelmi, irodalmi, mitológiai, bibliai alakok	*Achilles-ín, ádámcsutka* (köznevesült alak), *Cassandra-szindróma, Elektra-komplexus, Münchausen-szindróma, Oidipusz-komplexus*

Az 1. táblázat alapján megfigyelhető, hogy a más nyelvekből átvett, tulajdonnevet tartalmazó terminusok tulajdonnévi részét a magyarban többnyire megtartjuk, és magyar nyelvű utótagokat kapcsolunk hozzájuk. Az utótag jellemzően kötőjellel kapcsolódik (pl. *Achilles-ín*) a tulajdonnévhez, több tulajdonnevet pedig nagykötőjellel (pl. *Guillain–Barré-szindróma*) kötünk egymáshoz (LUDÁNYI 2008: 66, BŐSZE 2013: 45–46). Az egyértelműsítést szolgálja, hogy a tulajdonnévhez kapcsolt alaptagok rendszerint pontosítják a terminus jelentését és fogalomkörét. Rendszeresen megfigyelhető a *-féle* névutó betoldása (pl. *Ferrein-féle nyúlványok, Luer-féle tracheakanül*), ami által a nyelvhasználók könnyen érzékelik, hogy a terminus első része tulajdonnév (MÁNY–VARGA 2022: 20). Az írott nyelvben ezek a terminusok a nagy kezdőbetű, illetve a hozzájuk kötőjellel kapcsolt elemek (pl. *Trendelenburg-helyzet, -fektetés, -tünet, -jel, -teszt*) révén ismerhetők fel (BŐSZE 2015: 48).

Az utótag jelentése segíti annak azonosítását, hogy a terminus milyen típusú jelenségre, például anatómiai struktúrára, kórképre vagy diagnosztikai módszerre utal. A betegségek és kórképek megnevezésében a *-kór, -betegség, -szindróma, -láz* és *-vírus* utótagok fordulnak elő, amelyek a terminust egyértelműen kóros állapothoz, fertőző betegséghez vagy kórokozóhoz kötik (pl. *Alzheimer-kór, Hartnup-betegség, Cushing-szindróma, Lassaláz, Ebola-vírus*). A klinikai gyakorlatban megfigyelhető tünetekre és fizikális vizsgálati jelekre utaló terminusokban jellemző a *-jel, -reflex* és *-pont* utótag (pl. *Babinski-reflex, Lasegue-jel, Erb-pont*), amelyek a diagnosztikai folyamatban nyújtanak segítséget. Az anatómiai struktúrák és műtéti területek jelölésére szolgáló utótagok – mint az *-ín, -háromszög, -manőver* – a testrészek, anatómiai képletek vagy sebészeti eljárásokhoz kapcsolódó területek azonosítását teszik lehetővé (pl. *Achilles-ín, Einthoven-háromszög, Kocher-manőver*). Az utótagok jelentésének és fogalomköri csoportosításának ismerete nemcsak a terminusok gyors azonosítását segíti, hanem hozzájárul a többnyelvű orvosi kommunikációban szükséges terminológiai megfeleltetések pontosságához is.

Előfordul, hogy a tulajdonnévhez kapcsolt utótagok képiséget jelenítenek meg, segítve ezzel a metaforikus leírással a fogalom értelmezését. A *reumás vitustánc* vagy *Szent Vitustánc,* más néven *Szent János tánca* vagy *jánostánc* néven is ismert jelenség elsősorban gyermekeknél jelentkező, akut, akaratlan mozgászavart jelöl (OHANYAN 2014: 105). Az *Elschnig-gyöngyök* név a szürkehályogműtét után megjelenő másodlagos elváltozásokra utal, amelyek kerek, áttetsző és fénylő, gyöngyszerű képleteket alkotnak. Ezeket Anton Elschnig osztrák szemész írta le először. A *Homer Wright-rozetta* egy agydaganatokra jellemző mikroszkópos szövettani struktúra neve, amely arra utal, hogy a sejtek úgy rendeződnek, mintha virágszirmot vagy rózsát alkotnának.

Gyakori, hogy a tulajdonnevet tartalmazó terminusok idővel köznevesülnek. Erre példa a franciaországi Bayonne városról elnevezett *bajonettcsipesz* (BÁNFAI 1962: 1601). A szaknyelvi kommunikáció résztvevői ezekben az esetekben már nem feltétlenül érzékelik, hogy egy köznevesült terminus tulajdonnévre vezethető vissza. Erre további, szélesebb körben ismert példa a bibliai eredetű *ádámcsutka,* a görög mitológiában ismert Pán isten nevéből létrehozott *pánikbetegség,* a de Sade márki nevéből létrejött *szadizmus,* a francia irodalmi nőalak családnevéből, a *Bovary*-ból keletkezett *bovarizmus,* a Jean Nicot nevéből eredő *nikotin,* a Morpheusz görög álomisten nevéből keletkezett *morfium* vagy a *Pasteur* francia mikrobiológus nevéből létrejött *pasztőrözés.*

3.1. A tulajdonnevet tartalmazó terminusok gyakorisága a magyar orvosi szaknyelvben. Mivel az orvostudomány eredményeiben az egyes nemzetek nem elszigetelten, hanem egymást kiegészítve, nemzetközi szinten működnek együtt, folyamatosan hatással

voltak és vannak egymás tudományos eredményeire, gondolkodására, betegségfelfogására. Az egyetemes orvostudomány az ókori görög, később görög–latinná alakult szakkifejezéseken alapszik, amelyet az elmúlt évtizedekben angol eredetű terminusok egészítettek ki (BŐSZE 2011: 373). Noha a legtöbb idegen eredetű terminus a magyar orvosi nyelvben emiatt görög, latin és angol eredetű (VARGA 2014: 35–36), nagy számban azonosíthatók egyéb eredetre visszavezethető terminusok is. A végső soron arab eredetű *szirup* szavunk az európai tudományos nyelvekből latin, olasz és német közvetítéssel került a magyarba; szanszkrit eredetű a magyarban is használt nemzetközi *ayurvéda* szó. A koronavírus-járvány okán gyakran emlegetett *karantén* 'egészségügyi zárlat' terminus feltehetően a francia *quarantaine* 'körülbelül negyven' szóból ered (KILWEIN 1995: 185), bár a fogalom és a megnevezés az olaszban keletkezett a *quaranta giorni* 'negyven nap' nyomán, utalva az elkülönítés időtartamára. A nemzetközi *migrén* szó a magyarba elsősorban a francia *migraine* 'migrén' és a német *Migräne* 'migrén' átvételével került be (ESz. *migrén*). A tudományt szükségszerűen jellemző többnyelvűség, a terminusok átvétele alapjaiban meghatározza az orvosi szaknyelv egyrészt kötött, másrészt mégis folyamatosan változó terminuskészletét.

Az orvosi szaknyelvek a tudományos eredmények nemzetközi disszeminációjával az idegen eredetű terminusokhoz hasonlóan tulajdonnevet tartalmazó terminusokat vesznek és adnak át. Erre példa a James Parkinson nevéből keletkezett *Parkinson-kór,* holott a betegségről Pápai Páriz Ferenc már James Parkinson közlését 130 évvel megelőzve részletes, a mai kor ismereteinek is megfelelő leírást adott (BERECZKI et al. 2018). Ez a példa jól szemlélteti, hogy a névadás és a név rögzülése nem pusztán az első leíráson múlik, hanem elsősorban azon, hogy milyen nyelven, milyen fórumokon keresztül válnak hozzáférhetővé az eredmények. Bár Pápai Páriz Ferenc korai leírása megfelelt a mai ismereteknek, a James Parkinson által angolul közölt és széles körben terjesztett publikáció biztosította a név nemzetközi elterjedését.

A tulajdonnevet tartalmazó terminusok konkrét száma az orvosi szaknyelv rétegzettsége, a szaknyelvhasználók (pl. orvosok és betegek) sok esetben eltérő terminushasználata, valamint a terminológiai változatok és azok folyamatos átalakulása miatt nehezen meghatározható. Az Anatómiai tulajdonnevek betűrendben című lista (BARTOS összeáll. é. n.) 576 terminust tartalmaz, a BNO-10[1] névmutatójában pedig 384, tulajdonnevet tartalmazó terminus szerepel. Egy 37 kórboncolási jegyzőkönyvön végzett kutatás alapján az abban vizsgált 504 diagnózisnév 8,7%-a tulajdonnevet tartalmazó terminus (ITTZÉS et al. 2023: 47). A jegyzőkönyvekben a tulajdonnevek helyett vagy mellett morfológiai vagy funkcionális szempontokat előtérbe helyező terminusok is szerepelnek, amelyekben a név gyakran ragozhatatlan tulajdonnévként, főnévi minőségjelzőként, angol vagy magyar szórendben jelenik meg a latin diagnózisban (pl. *Barrett metaplasia oesophagi;* ITTZÉS et al. 2023: 48).

3.2. A tulajdonnevet tartalmazó terminusok használata: érvek és ellenérvek. Az orvosi diskurzusközösségben folyamatos vita zajlik a tulajdonnevet tartalmazó terminusok használatát szorgalmazók és ellenzők között, még az orvosi szaknyelv egyik legkötöttebb területét, az anatómiai nómenklatúrát illetően is (NEUMANN 2020). A tulajdonnevet

[1] A Betegségek Nemzetközi Osztályozása (BNO) egy nemzetközi betegség- és egészségügyi osztályozási rendszer, amely egységes kódokkal és megnevezésekkel teszi lehetővé a betegségek, sérülések, tünetek és más, egészséggel kapcsolatos állapotok nyilvántartását és statisztikai feldolgozását.

tartalmazó terminusok ellen szól, hogy a formailag hasonló terminusok egymással könnyen összetéveszthetők, ezáltal könnyen félreértéshez vezethetnek, ahogy arra korábban rámutattunk a *Langhans* és a *Langerhans* tulajdonnevek kapcsán (PRITCHARD–FOLEY–WONG 2003: 922). Ezen felül a tulajdonnevet tartalmazó terminusok gyakran nehezíthetik a kommunikációt, mert szemantikai homályt okozhatnak a fogalmat pontosan leíró, többnyire görög–latin–angol eredetű terminusokkal ellentétben (FAURE 2010: 81). Erre példa a fehérvérsejtekhez kapcsolódó, csomós elváltozásokkal és érgyulladással járó betegséget jelölő *Churg–Strauss-szindróma,* más terminussal *eozinofil granulomatózis poliangiitis.* További ellenérv, hogy helyenként maguk a tulajdonnevet tartalmazó terminusok is poliszémek. Az *Erb-féle pont* jelentése például a kardiológiában utalhat a szívhallgatási pontra a bal oldali harmadik bordaközben, a szegycsont bal részénél, míg a neurológiában a plexus brachialis, azaz a karfonat egy pontja (KOLB–SPANKE–WINKLEMANN 2018: 1852).

A tulajdonnevet tartalmazó terminusok mellett szól, hogy az orvosi szaknyelv használóinak könnyebb megjegyezniük a rövid terminusokat, amelyek ezáltal könnyítik a kommunikációt, és kulturális ismeretekkel bővítik a szaknyelvhasználók tudását, őrzik az orvostörténelem értékeit. A nemzetközi anatómiai nevezéktan szakbizottsága (korábban Federative Committee on Anatomical Terminology [FCAT], napjainkban Federative International Programme for Anatomical Terminology [FIPAT]) az ezredforduló után pártolta néhány korábban nem preferált, tulajdonnevet tartalmazó terminus használatát, mert az „anatómiai eponimák annyira beivódtak a klinikai orvostudományba, hogy e tényt az Anatómiai Nómenklatúra Bizottságnak akceptálnia kellett" (DONÁTH 2003: 33). Ezek a terminusok több szakterület nyelvhasználatát érintik: a neurológiát *(Luschka-nyílás, Burdach-pálya),* a sebészetet *(Cooper-szalag, Achilles-ín),* a kardiológiát *(Keith–Flack-csomó)* és a szülészetet *(Graaf-tüsző, Frankenhäuser-ganglion).* Vannak azonban olyan terminusok is, amelyeket korábban nem rögzítettek a hivatalos listában (pl. *Broca-gyrus, Erb-pont, Passavant-redő*), a mindennapos szaknyelvi kommunikációban mégis gyakran szerepelnek (DONÁTH 2003: 33). A Terminologia anatomica FIPAT által kiadott 2019-es 2. kiadása (TA.^{2}) azonban már megadja a klinikai nyelvhasználat szempontjából fontos, tulajdonnevet tartalmazó terminusok szinonimáit.

3.3. A tulajdonnevet tartalmazó terminusok konnotációja. A tulajdonnevet tartalmazó terminusok értelmezését és következetes használatát nehezíthetik a különböző jelentésváltozatok, amelyeket a nyelvhasználók gyakran szinonimaként kezelnek. A magyar orvosi nyelvbe például a franciából került át mind a *Lejeune-szindróma,* mind a betegség fő manifesztálódását franciául leíró kifejezés, a *cri-du-chat szindróma,* azaz a *macskanyávogásos betegség* (ZÓLYOMI 2014: 2). Mivel a megnevezés kapcsolódik az elmaradt testi és mentális fejlődéshez, valamint az újszülöttek normáltól eltérő, jellegzetes síráshangjához, a terminusválasztásban szerepet játszik a nyelvi tabu és az eufemisztikus jelentésképzés. A francia tulajdonnevet tartalmazó terminus és a francia kifejezés közvetlen átvétele lehetővé teszi, hogy a magyarban ne a betegség fő tünete, a macskanyávogásra emlékeztető síráshang adja a megnevezés alapját. A *macskanyávogás-betegség* vagy *macskanyávogás-szindróma* a két francia eredetű terminus szinonimájaként használatos az orvosi kommunikációban, de ezek a terminusok – noha a jelentésük megegyezik – eltérő hatással lehetnek a nyelvhasználókra, és eltérő értékelést, érzelmi pólust jeleníthetnek meg. Ez a jelenség figyelhető meg a ma már nem használatos *mongolizmus* megnevezésben. Az egykor gyakran alkalmazott terminus a Down-kór megjelölésére szolgált, s alapját az ázsiai mongol népcsoportra és a

betegpopulációra jellemző jellegzetes szemalak képezte. A magyar orvosi szaknyelv rendszerint a *Down-szindróma* kifejezést használja, előfordul azonban a betegség okát megnevező *21-es triszómia* is.

A nyelvhasználók és különösen az adott terminussal megnevezett betegcsoport tagjai azonban eltérő értékelést kapcsolhatnak a tulajdonnevet tartalmazó terminushoz. Az *Asperger-szindróma* például 1994-ben a DSM-4-be (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 'Mentális zavarok diagnosztikai és statisztikai kézikönyve') különálló kategóriaként került be, a DSM-5 változatában 2013-ban azonban az *autizmus spektrumzavar* gyűjtőnév alatt szerepelt (SMITH–JONES 2020: 592). Az érintett betegcsoporttal végzett, angol nyelvű felmérés alapján azonban a betegek az *Asperger* tulajdonnevet részesítik előnyben, mert az *autizmus* terminust stigmatizálónak és megbélyegzőnek érzékelik (GAMLIN 2017: 217). Ez a példa is mutatja, hogy bár az orvosi szaknyelvhasználók az orvosi dokumentáció során a hivatalosan elfogadott terminust használják, az orvosi szaknyelv további változataiban, a laikusok közötti és az orvos-beteg kommunikációban azonban a terminus szinonimái figyelhetők meg. A tabu és a stigmatizáció így egyértelmű különbségeket eredményez a szakemberek közötti, a betegek közötti, illetve a szakemberek és a betegek közötti kommunikációban.

Ritkábban megfigyelhető jelenség, hogy egy negatív konnotációjú megnevezés többletjelentéssel bővül, fenntartva ezáltal a tulajdonnevet tartalmazó terminust. A *guillotine* néven ismertté vált kivégzőeszközt Joseph-Ignace Guillotin francia orvosról nevezték el, akinek javaslatára a halálra ítéltek kivégzését gyorsabb és kevésbé fájdalmas módszerrel valósították meg. A kivégzőeszközhöz formailag hasonló sebészeti eszköz és módszer a nyílt amputáció leírására szolgáló *guillotine-technika* megnevezést kapta (MÁNY–VARGA 2022: 20). A terminus valószínűleg azért is maradhatott használatban a sebészetben, mert Franciaországban a halálbüntetés eltörlésével a terminust a kivégzőeszköz jelölésére egyre kevesebbszer használták.

4. Nemzetközi orvosi szaknyelvi megállapítások. Ahogy említettük, az orvosi kommunikációban rendszeresen találkozhatunk tulajdonnevet tartalmazó terminusokkal, és a nyelvhasználók között gyakori vita, hogy a leíró, többnyire görög–latin terminust vagy a tulajdonnevet tartalmazó terminust részesítsék-e előnyben. Magyarul például többnyire *amiotrófiás laterálszklerózis* néven jelenik meg az amerikai angolban használt *Lou Gehrig's disease* 'Lou Gehrig-betegség' és a franciában alkalmazott *maladie de Charcot* 'Charcot-betegség' megnevezés. Kanada francia nyelvű részén az orvosszakma képviselői jellemzően a betegséget bemutató terminusok használatára bátorítják a nyelvhasználókat. A tulajdonnevet tartalmazó terminusok helyett (pl. *maladie de Cacchi et Ricci* 'Cacchi–Ricci-betegség') a québeci francia orvosi szaknyelvben így előtérbe kerülnek a szinonimaként használt tudományos, esetenként metaforikus terminusok (pl. *spongiose rénale, rein en éponge* 'szivacsvese') (QUÉRIN 2000). A tulajdonnevet tartalmazó terminusok tehát a különböző álláspontok ellenére továbbra is az orvosi terminológia és az orvosi kommunikáció részét képezik, mivel azonban gyakran kulturális elemekhez, nemzeti értékekhez kapcsolódnak, az egyes nyelvekben eltérően kezelhetik őket. Ahogy BODENREIDER és ZWEIGENBAUM (2000: 443) megállapítja: noha a Unified Medical Language System® rendelkezik a gyakorlatban alkalmazott tulajdonnevek listájával, nincs a teljesség igényével készített, a gyakorlatban egyértelműen alkalmazható, egységesített lista, ami a nyelvhasználók eltérő terminushasználatát eredményezi.

4.1. A tulajdonnevet tartalmazó terminusok gyakorisága a nemzetközi orvosi szaknyelvekben. A tulajdonnevet tartalmazó terminusok gyakorisága nyelvenként változhat. ENERSON (2010) kutatása alapján a The online dictionary of medical eponyms (Whonamedit?) összesen 8 531 tulajdonnevet tartalmazó terminust közöl. MONIN (1996) a francia Dictionnaire médical 11 750 szócikke és az angol Taber's encyclopedic medical dictionary körülbelül 60 000 szócikke között némi különbséggel azonosítja a tulajdonneveket, a francia mintában 3,98%, az angolban 2,37% arányban. A SNOMED CT-ben UHEROVÁ és HORŇÁKOVÁ (2013) vizsgálata alapján a klinikumban használt, tulajdonnevet tartalmazó terminusok száma meghaladja a 30 000-et, ZWEIGENBAUM és GRABAR (2003: 1950) felmérése szerint pedig a SNOMED Microglossary for Pathology franciára fordított részében összesen 8874 nagybetűvel kezdődő terminus szerepel, ami tulajdonnevet tartalmazó terminusokat feltételez. A tulajdonnevet tartalmazó terminusjelöltek automatikus kivonatolásával lehetséges volna e terminusok számának megállapítása, ez azonban több okból is nehéz lenne. Egyrészt a köznevesült alakok nem vagy nem feltétlenül nagy kezdőbetűvel szerepelnek az adatbázisokban, másrészt a homonimikus jelenségek félreértésre adhatnak okot.

Az ICD (International Classification of Diseases 'Betegségek Nemzetközi Osztályozása [BNO]') az Egészségügyi Világszervezet (WHO) által kidolgozott kódrendszer, amely a betegségek és egyéb, egészséggel kapcsolatos állapotok egységes, nemzetközi osztályozását szolgálja. A kódrendszer alapján is megállapítható, hogy tulajdonnevet tartalmazó terminusok gyakran használatosak betegségek megnevezésére: az ICD-10 francia változatában (Classification Internationale des Maladies [CIM]) lévő 16 401 terminus közül 1212 tartalmaz tulajdonnevet (BODENREIDER–ZWEIGENBAUM 2000: 445). FAURE (2010: 81) az ICD francia változatában (CIM) megfigyelte, hogy a harmadik évezredben a tulajdonnevet tartalmazó terminusok csökkennek: a *maladie d'Addison* 'Addison-kór' terminust például felváltja az *insuffisance surrénalienne lente* 'lassan kialakuló mellékvese-elégtelenség', a *maladie de Charcot* 'Charcot-betegség' kifejezést pedig a leíró s*clérose latérale amyotrophique* 'amiotrófiás laterálszklerózis' kifejezés.

A francia anatómiai nómenklatúra tulajdonnevet tartalmazó terminusai ugyancsak csökkenő tendenciát mutatnak, így OȚOIU (2023) kutatása alapján például az *aire de Broca* 'Broca-mező' kifejezést felváltja az *aire motrice du langage* 'a beszéd motoros mezője'; a *cul-de-sac de Douglas* 'Douglas-üreg' terminus tulajdonnév nélkül, *cul-de-sac recto-utérin* 'végbél és méh közötti üreg' formában szerepel; a *trompe de Fallope* 'Fallop-vezeték' megnevezés helyett pedig javasolt a *trompe utérine* 'méhkürt'. Az egyszerűsítési és egyértelműsítési törekvések ellenére azonban az új, nem tulajdonnevet tartalmazó terminusok sem feltétlenül könnyítik az orvosi kommunikációt. A *glande vestibulaire majeure* 'nagy szeméremtáji mirigy' összetett megnevezés például a kevésbé leíró jellegű *glande de Bartholin* 'Bartholin-mirigy' terminust váltotta fel, a gyakorlatban azonban mind a törölt, mind az újonnan elfogadott terminusok megjelennek az írott és a szóbeli orvosi kommunikációban (OȚOIU 2023: 621–622).

4.2. A tulajdonneveket tartalmazó terminusok az anatómiai nómenklatúrában. A tulajdonnevet tartalmazó terminusok használata az anatómiai nevezéktanban már az 1895-ös baseli Nomina anatomica (BNA) előkészítése során is vitatott kérdés volt (NEUMANN 2020: 187). Egyesek hasznosnak tartották a tulajdonnevet tartalmazó terminusokkal jelölt anatómiai fogalmakat, mivel könnyen megjegyezhetők, és elterjedtek voltak a klinikumban. Mások viszont azzal érveltek, hogy ezek a nevek nem leíró jellegűek, illetve gyakran

történelmileg sem fedik a valóságot. Kompromisszumként ezért a BNA a leíró név után több esetben megadta a tulajdonnevet is, latinosított formában, genitivusi alakban, zárójelben (pl. *ligamentum inguinale [Pouparti]*) (NEUMANN 2020: 188). A későbbi hivatalos nevezéktanok – például a brit Anatomical Society of Great Britain and Ireland és a német Anomische Gesellschaft – azonban az objektív, leíró terminusok javára elvetették a tulajdonnevek alkalmazását. Ennek ellenére egyes kivételek (mint a mitológiai utalások, például a BNA-ban szereplő *tendo Achillis* 'Achilles-ín', illetve az *atlas* 'első nyakcsigolya', a *cornu ammonis* 'Ammon-szarv') a nómenklatúrákban maradtak, részben metaforikus vagy irodalmi elemként. A mikroszkópos anatómia nevezéktanában újra megjelentek tulajdonnevek (pl. *Golgi, Paneth, Purkinje, Schwann*), főként ott, ahol nem volt elfogadott leíró alternatíva. A Terminologia histologica külön oszlopban sorolja fel ezeket, az Egyéb kategóriában. A latin forma helyenként melléknévként (pl. *apparatus golgiensis* 'Golgi-készülék') vagy összetett szóként (pl. *Schwannocytus* 'Schwann-sejt') szerepel, hogy formailag ne tűnjön tulajdonnevet tartalmazó terminusnak, de ezek használata továbbra is vitatott. Bár hivatalosan nem ajánlott tulajdonneveket használni, gyakori előfordulásuk miatt felmerült a lehetőség, hogy bizonyos esetekben szinonimaként ismerjék el őket (NEUMANN 2020: 189). A terminológiai problémák (szinonímia, poliszémia) elkerülése végett a nevezéktannal foglalkozó testületek az egységes, preskriptív rendszerre való áttérést fontolgatják, bár a köznyelvvel és más tudományágak terminológiáival való ütközés továbbra is kihívást jelent (NEUMANN 2020: 189).

4.3. Többnyelvű terminusvariációk és értelmezhetőség. A terminusok értelmezhetőségét ugyancsak nehezítheti, amikor ugyanazon tulajdonnév több fogalom elnevezésében is megjelenik. A román orvosi szaknyelvben a Thomas Addison után keletkezett *boala Addison* 'Addison-kór' megnevezés a primer krónikus mellékvese-elégtelenségre utal, míg az Anton Biermer nevével kiegészített *boala Addison–Biermer* 'Addison–Biermer-kór' vészes vérszegénységet, más néven *anaemia perniciosá*-t jelent (BADEA 2009: 30). Ez figyelhető meg a reaktiválódó, enyhe lefolyású kiütéses tífusz megnevezésének szinonimájaként ismert *boala Brill* 'Brill-betegség' esetében, a *boala Brill–Symmers* 'Brill–Symmers-betegség' viszont a limfómák egyik típusát jelenti (BADEA 2009: 30). Az *Addison-kór* terminus szerepel a magyar BNO-ban és az angol ICD-ben is tulajdonnévvel, de az *amiotrófiás laterálszklerózis* csak a görög–latin terminussal, tulajdonnévi elem nélkül.

Az ICD fordításaiban terminusvariációk szerepelhetnek az egyes fogalmaknál, amire példa az angol *relapsing panniculitis* 'visszatérő panniculitis' és a *Weber–Christian disease* 'Weber–Christian-betegség' szinonimaként való kezelése. Az angol mintájú leíró terminus ekvivalense a franciában nem jelenik meg: kizárólag a *maladie de Weber–Christian* 'Weber–Christian-betegség' terminus szerepel. A német a franciához hasonlóan egy terminust szerepeltet, a megnevezésre szolgáló neveket azonban egy továbbival egészíti ki: *Pfeifer–Weber–Christian-Krankheit* 'Pfeifer–Weber–Christian-betegség' (BODENREIDER–ZWEIGENBAUM 2000: 445). A BNO-10 1995-ben *panniculitis recidivans [Weber-Christian]*, az ICD-10 2019-ben *relapsing panniculitis [Weber-Christian]* 'visszatérő panniculitis [Weber–Christian]', az ICD-11 2025-ben *panniculitis of other specified aetiology (Matching term: Weber-Christian relapsing panniculitis)* 'egyéb meghatározott eredetű panniculitis (vagy: Weber–Christian visszatérő panniculitis)' megnevezéssel tartja számon a fogalmat. A terminusok használatának gyakorisága mégis hasonlónak bizonyul: a jelen

tanulmány szerzőinek Google-keresése alapján a két tulajdonnévből álló terminus többször szerepel a három tulajdonnévből álló terminusnál, az angolban 16 500 000 : 206 000, a németben 610 000 : 42 500 arányban.

A többnyelvű orvosi kommunikáció résztvevői számára értelmezhetőségi kérdést vethet fel, hogy a francia *coloration May–Grünwald–Giemsa* 'May–Grünwald–Giemsa-festés' terminus angol megfelelője a *May–Grünwald stain* 'May–Grünwald-festés'. A francia többszörösen összetett tulajdonnevet tartalmazó terminus értelmezhetőségét tovább nehezítheti, hogy egy másik tulajdonnevet tartalmazó terminusként, *coloration de Pappenheim* 'Pappenheim-festés' formában is ismert. A gyakorlatban a *May–Grünwald–Giemsa-festés* a May–Grünwald-oldat és a Giemsa-oldat együttes használatát jelenti.

Ugyancsak nehézséget okozhat a részleges homonímia: a *Morton's toe* 'Morton-lábujj' terminus a Dudley J. Morton után elnevezett jelenségre, az első lábközépcsont rövidülésére utal, míg a *Morton's neuralgia* 'Morton-neuralgia' Thomas George Morton után kapta a nevét, és a lábujjakhoz futó idegek megvastagodásával járó fájdalmas idegkárosodást jelenti (MONIN 1996: 221).

Gyakran megfigyelhető, hogy a tulajdonnevet tartalmazó terminus tulajdonnévi eleme az egyik nyelven nem változik, míg a másik nyelven köznevesül, úgymond banalizálódik: az angol *inflammation of Bauhin's valve* 'a Bauhin-billentyű, azaz ileocaecalis billentyű gyulladása' terminus a franciában gyakran *bauhinite* 'bauhinitisz' formában jelenik meg (VAN HOOF 2001: 83). Erre további példaként hozzuk a következő terminusokat: a humán papillómavírus által okozott, nemi szerveket érintő bőrelváltozás *bowenoid papulosis,* a hüvely bejáratánál lévő Bartholin-mirigy gyulladása *bartholinitis,* a makk fékjénél lévő Tyson-faggyúmirigyek gyulladása *tysonitis,* a hímvesszőn a húgycső szakasza mentén lévő Littré-mirigyek gyulladása *littritis,* a prosztata alatt elhelyezkedő Cowper-mirigy gyulladása *cowperitis* és a hüvelyfalban található Skene-mirigyek gyulladása *skenitis.*

4.4. A tulajdonnevet tartalmazó terminusok konnotációja. Ahogy arra korábban utaltunk, az orvosi szaknyelv terminusalkotásakor fontos szerepet kapnak a társadalmi értékek, hiszen az egyes nemzetek gyakran saját tudósaikról igyekeznek fogalmakat elnevezni, így az elnevezések eltérők lehetnek a különböző országokban. Amennyiben egy fogalom ismerete egy adott területre korlátozódik, de a fordított szövegben mégis megjelenik, a tulajdonnévi elemet a fordítók rendszerint megtartják, az utótagot azonban lefordítják, és magát a terminust idézőjelben szerepeltetik. Erre példa az angol *Derbyshire neck* 'Derbyshire-i nyak' és *Bodmin Moor sickness* 'Bodmin Moor-betegség' terminusok fordítása svédre: *Derbyshire-hals* 'Derbyshire-nyak', *Bodmin Moorsjukan* 'Bodmin Moor-betegség' (HÅKANSSON 2010: 26–27). A magyar nyelvben hasonló jelenségként figyelhető meg a *Rift Valley-láz (RVF)* nevű vírusos megbetegedés megnevezése (bár a kenyai területet magyarul *Nagy-hasadékvölgy* néven is ismerjük).

A mára mindannyiunk számára ismert *koronavírus* (a SARS-CoV-2 koronavírustörzs) elnevezésekor a *wuhani vírus,* a *kínai vírus,* a *kínai koronavírus* megnevezés is felmerült. Noha a vírusmutációk megnevezésekor a WHO a semleges töltetű terminusokat preferálta (pl. *alfa, béta, omikron*), a (közösségi) média nyelvhasználatára jellemző volt a földrajzi nevek használata (pl. *brit variáns, dél-afrikai variáns, indiai variáns*), fokozva ezzel egyes etnikai, regionális és politikai feszültségeket (FELECAN 2021: 43–44, l. még PETKOVA–KELBECHEVA–IVANOVA 2023: 640). Ez a jelenség az orvosi szaknyelv története során jellemzően megfigyelhető: a szifilisz megjelenésekor például a megnevezések nem azokhoz

a régiókhoz kötődtek, ahonnan a betegség eredeztethető, sokkal inkább az adott populáció sajátos elképzelései alapján nevezték meg a fogalmat. A franciák a szifilisz fogalmát így 'nápolyi kór', az angolok, a skótok és a magyarok 'francia kór', a portugálok 'spanyol kór', a törökök 'keresztény kór' néven ismerték meg (FAURE 2012: 30). Bár ma már a betegséget megnevező *szifilisz* vagy *lues* megnevezés egyértelműen felváltotta a népneves terminusokat, a jelenség jól szemlélteti a terminusok folyamatos alakulását. Ez figyelhető meg az egykori *Morbus Hungaricus* 'magyar kór' néven elterjedt népbetegség esetében is: a terminust, mely megjelenésekor a kiütéses tífuszt jelölte, a modern orvostudomány már nem használja.

Néhány terminus azonban olyannyira rögzült az orvosi szaknyelvben, hogy a mai napig használatos; például a David Bruce bakteriológusról elnevezett, Brucella-baktériumok által okozott, *brucellózis* néven is ismert *máltai/földközi-tengeri/gibraltári láz* vagy *mediterrán láz* (néhol *Bang-féle betegség*) vagy a *spanyolnátha* (a magyarban a népnév mint előtag nem tekinthető névnek, az angol nyelvben azonban igen, ezért ezt a jelenséget a többnyelvű orvosi kommunikáció részeként tárgyaljuk). Az utóbbi egyébként a források szerint nem azért kapta az elnevezést, mert a betegség spanyol eredetű, hanem mert a betegséget a spanyol sajtó közvetítésével ismerte meg az európai lakosság (OȚOIU 2023: 629). Ugyancsak félreértésre adhat okot a *cardio-* 'szív' szóelemmel, továbbá a görög *kardia* 'szív' szóval való összecsengése miatt az Edmond Nocard nevét tartalmazó *nocardiosis* terminus, amely nem a szívet, hanem főként a tüdőt, de gyakran a bőrt és agyat is érintő betegség.

A tulajdonnevet tartalmazó orvosi terminusokban szerepet kaphat a nyelvi tabu (PETKOVA–KELBECHEVA–IVANOVA 2023: 636). A modern orvosi terminológia törekszik az olyan terminusváltozatok nyelvhasználatból és szakirodalomból való mellőzésére, amelyek negatív megkülönböztetésnek adhatnak teret. Az előző példában bemutatott pejoratív jelentésen túl az orvosi szaknyelvhasználat törekszik mellőzni a faji megkülönböztetéshez, antiszemita nézetekhez, viselkedésmintákhoz vagy egyéb emberiségellenes tevékenységhez kapcsolható terminusváltozatokat a nyelvhasználatból és az irodalomból (YALE–TEKINER–YALE 2020: 187–188). A ma már az angol *pantothenate kinase-associated neurodegeneration* terminusból képzett *PKAN* betűszó használatos a *pantotén kinázasszociált neurodegeneráció* nevű betegség leírására, amelyet először a betegséget leíró németországi nemzetiszocialista rendszer orvosai után *Hallervorden–Spatz-szindrómának* neveztek (KANCSEVA 2009). A hitleri ideológiát követő két orvos emberiségellenes tevékenységei miatt az orvosi szaknyelv azonban lényegében törölte a tulajdonnévi változatot, és az angolból átvett betűszót részesíti előnyben a betegség megnevezésében. Ez azzal magyarázható, hogy egyrészt az egykor gyermekagyakat vizsgáló Hugo Spatz nevét törölni igyekeztek a megnevezések közül, másrészt ismertté váltak azok a genetikai eltérések, amelyek az agyi vaslerakódáshoz kapcsolódó neurodegenerációt okozzák, és a molekuláris alapú megnevezések kialakítását tették szükségessé (GARZULY 2017: 1726). Ugyanez a jelenség figyelhető meg a *neurodegeneration with brain iron accumulation (NBIA)* 'agyi vasfelhalmozódással járó neurodegeneráció' terminus esetében. Erre a jelenségre további példa a sok ér gyulladásával és csomós elváltozásokkal járó, ma már *polyangiitises granulomatosis* néven ismert, Friedrich Wegener náci német orvos után elnevezett és a gyakorlatban máig használatos *Wegener-granulomatózis;* valamint a szintén náci orvos, Max Clara által először leírt, a hörgőcskék hámjában lévő speciális sejttípust jelentő *Clara-sejt*. Ez utóbbinak szinonimája a *clubsejt.*

A PubMed 1946–2019 között 62 európai és észak-amerikai, valamint 35 ázsiai tanulmányt jelenített meg a Hallervorden–Spatz-betegségről. Az első régió 51,6%-ban használta a tulajdonnevet tartalmazó terminust, míg az ázsiai régió 74,2%-ban (VOGES–KUPSCH 2021: 1637). ZEIDMAN–PANDEY (2012: 1312) kutatása alapján a MEDLINE adatbázisában 1990–2010 között 278 kutatás szól e betegségről, amelyekből 156 (56,1%) nem említi a tulajdonnevet tartalmazó terminust. A tulajdonnevet tartalmazó terminus csökkenő tendenciát mutat: az 1990–1999 közt megjelent 80 tanulmányból 70 (87,5%), a 2000–2010 közötti 198 tanulmányból csupán 86 (43,4%) szerepelteti a terminust.

5. A tulajdonnevet tartalmazó terminusok az orvosi szakfordításban. Az orvosi szakfordításban szükséges lehet a tulajdonnevet tartalmazó terminus cseréje. A *Graves–Basedow-kór* néven ismert pajzsmirigybetegség nevének megfeleltetésekor például a tulajdonnév helyettesítése az olaszban a *Flajani,* az angolban a *Graves, Marsh* vagy *Parry* nevek egyikével indokolt (MONTALT RESURRECCIÓ – GONZÁLEZ DAVIES 2007: 244). Míg Franciaországban és Európa nagy részén a betegség tulajdonnévi előtagja a *Basedow,* Nagy-Britanniában és Amerikában a *Graves* tulajdonnév használatosabb. A két különböző tulajdonnevet tartalmazó terminus ugyanarra az elváltozásra vonatkozik (OȚOIU 2023: 628). A *syndrome de Claude Bernard–Horner* 'Claude Bernard–Horner-szindróma' megnevezés mellett elterjedt a *Claude Bernard*, a *Horner* és a *Bernard* tulajdonnévi alakok használata, amiből megállapítható, hogy a tulajdonnévi elemek cseréjére egy nyelven belül is sor kerülhet (ROULEAU 2003: 150). Ez tévesen azt a gondolatot erősítheti, hogy két különböző betegségről van szó. Az orvosi szótárak definíciói vagy szinonimáik ugyancsak bizonytalanságot eredményeznek, ha az adott betegségnévnek egy-egy szótárban eltérő számú szinonimája van (ROULEAU 2003: 147). A gyakorlatban Franciaországban a betegség megnevezését a francia tulajdonnév preferenciája (*maladie Claude Bernard* 'Claude Bernard-betegség'), Angliában az angol szerzőre utaló tulajdonnév preferenciája (*Horner syndrome* 'Horner-szindróma') jellemzi. Franciaországban a francia anatómusról elnevezett *syndrome de Pourfour du Petit* 'Pourfour du Petit-szindróma' terminus is használatos ugyanarra a betegségre (OȚOIU 2023: 628).

A terminusválasztást tovább nehezíti a részleges homonímia, amikor maga a tulajdonnév több, egymástól eltérő jelentésű tulajdonnevet tartalmazó terminusnak is tagja: a francia *maladie de Charcot* 'Charcot-betegség' és a *maladie de Charcot-Marie-Tooth* 'Charcot–Marie–Tooth-betegség' valójában két egymástól eltérő betegséget jelöl: az első szinonimája az *amiotrófiás laterálszklerózis* (egy idegsorvadással járó betegség neve), a második pedig egy izomgyengeséggel járó öröklődő genetikai rendellenesség neve. Az angol *Pott's asthma* 'Pott-asztma' francia megfelelője az *asthme thymique de Koop* 'Koop-féle timuszasztma', míg magyarul a *Pott-kór* megnevezés nem az asztmával kapcsolatos, hanem a tuberkulózis gerincbeli manifesztációjára utal.

A fordítók gyakran a lexikai betoldás (pl. *Sternberg's **giant** cells* 'Sternberg-**óriás**sejtek', vö. *cellules de Sternberg* 'Sternberg-sejtek') vagy a körülírás eszközével (pl. angol *Chester's disease* 'Chester-betegség', a franciában *ostéosclérose des os longs* 'hosszú csontok oszteoszklerózisa') konkretizálják a jelentéseket (VAN HOOF 1986: 64). Olyan eset is előfordul, hogy az egyik nyelven tulajdonnévvel jelölt fogalom a másik nyelvben egyáltalán nem tartalmaz tulajdonnévi elemet (pl. *Verga's lacrimal groove* 'Verga-féle könnycsatorna' vö. *gouttière lacrymale* 'könnycsatorna'. Ez figyelhető meg a ma már kevéssé használatos *Christmas disease* 'Christmas-betegség' terminusban, amely nem a karácsonnyal van összefüggésben, hanem Stephen Christmasnek, a hemofília B típusával először diagnosztizált

betegnek a nevével. Bár az angolban a *hemofília B* terminus tulajdonnevet tartalmazó szinonimája a *Christmas disease* 'Christmas-betegség', a magyarban nem a betegség megnevezésében, hanem a IX-es véralvadási faktor megnevezésében maradt fent a tulajdonnevet tartalmazó terminus *(Christmas-faktor)*.

6. Összegzés és kitekintés. A tanulmány funkcionális nyelvészeti keretben vizsgálta a tulajdonnevet tartalmazó orvosi terminusok nyelvi, kulturális és terminológiai sajátosságait a magyar és a nemzetközi szaknyelvben. Az elemzés rámutatott, hogy e terminusok nem pusztán szakmai fogalmak jelölői, hanem komplex jelentéshordozók, amelyek használatát a tudományos azonosítás igénye mellett kulturális és történeti értékek, illetve a köznyelvi tendenciákhoz való alkalmazkodás is alakítja. A terminusok kiválasztását és használatát befolyásolja az adott szakmai közösség hagyománya, az aktuális nyelvi norma, a kommunikációs kontextus, a résztvevők nyelvi és kulturális háttere, valamint az egyes elnevezésekhez kapcsolódó társadalmi vagy ideológiai értékelés.

A terminológiában a hivatalos és nem hivatalos változatok párhuzamos jelenléte vagy a standardizációs törekvések erősödése nem minden esetben könnyíti meg a szakmai kommunikációt. A megnevezés ugyanis nem csupán egy fogalom jelölése, hanem a konkrét kommunikációs helyzethez illeszkedő nyelvi döntés eredménye. Ezért a többnyelvű orvosi kommunikáció biztonságához és hatékonyságához elengedhetetlen a terminusok jelentésének pontos ismerete, valamint szinonimáik és használati korlátaik feltérképezése, ami indokolja az interprofesszionális és interkulturális együttműködés fontosságát.

Az ilyen együttműködés nemcsak a kultúrák között, hanem egy adott kultúrán belül is meghatározó: a nyelvészek azonosítják és elemzik a szaknyelvben használt terminusok folyamatosan változó jelentését (TEMMERMAN 2000, CABRÉ 2023), míg az egészségügyi szakemberek visszajelzései segítik azok pontos értelmezését. Nemzetközi szinten a SNOMED CT és a BNO–11 diagnózisklasszifikációk ontológiai és relációalapú rendszere támogatja a klinikai terminológia egységesítését; ezek gondos, interprofesszionális adaptációja a nemzeti nyelvekre a szaknyelv harmonizációját szolgálja nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt.

Bár a jelen tanulmány nem empirikus adatgyűjtésre épül, az elemzett példák és szakirodalmi források kirajzolják a további kutatás irányait. Ide tartozik a tulajdonnevet tartalmazó orvosi terminusok használati gyakoriságának és értelmezhetőségének vizsgálata különböző nyelveken és szakterületeken, különböző nyelveken való megfeleltetéseik elemzése az érthetőség szempontjából, a kulturális és ideológiai konnotációk feltérképezése, valamint a standardizáció hatásának mérése szakmai közösségeken belül. Az ilyen vizsgálatok hozzájárulhatnak a terminológiai standardizáció hatékonyságának növeléséhez és a többnyelvű orvosi kommunikáció egyértelműségének, megbízhatóságának erősítéséhez.

Hivatkozott irodalom

ARNAUDOVA 2005. = АРНАУДОВА, ПЕТЯ ГЕОРГИ 2005. *Епонимни термини в нозологията, морфологията и клиниката на вътрешните болести.* Медицина и физкултура, София.

BADEA, OANA 2009. Proper Names of English Origin. Terminological Resource in the Romanian Medical Language. *Language and Literature. European Landmarks of Identity* 5/1: 29–32.

BÁNFAI IVÁN 1962. A tracheotomia szövődményei különös tekintettel „a megnehezített dekanülálásra". *Orvosi Hetilap* 103: 1599–1603.

BARTOS ISTVÁN összeáll. é. n. *Anatómiai tulajdonnevek betűrendben.* https://semmelweis.hu/anatomia/files/archiv/osregi-web/a-z.html. (2026. 08. 05.)

BERECZKI DÁNIEL – BALLA ÁRPÁD – PELOK BENEDEK – SZATMÁRI SZABOLCS 2018. Pápai Páriz Ferenc nemzetközi elismertsége a Parkinson-kór alaptüneteinek egyik első leírójaként. *Orvostudományi Értesítő* 91: 60–66.

BODENREIDER, OLIVIER – ZWEIGENBAUM, PIERRE 2000. Identifying proper names in parallel medical terminologies. In: HASMAN, ARIE – BLOBEL, BERND – DUDECK, JOACHIM – ENGELBRECHT, ROLF – GELL, GÜNTHER – PROKOSCH, HANS-ULRICH ed., *Medical Infobahn for Europe. Proceedings of MIE2000 and GMDS2000.* Studies in Health Technology and Informatics 77. IOS Press, Amsterdam. 443–447. https://doi.org/10.3233/978-1-60750-921-9-443

BNO-10 = Betegségek Nemzetközi Osztályozása – Tizedik revízió. https://finanszirozas.neak.gov.hu/forum/BNO/index.asp (2026. 08. 25.)

BÖLCSKEI ANDREA – FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk. 2017. *Magyar és nemzetközi névtani terminológia / Hungarian and International Onomastic Terminology.* International Council of Onomastic Sciences – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Uppsala–Budapest. https://doi.org/10.26546/5061110

BÖLCSKEI ANDREA – FÓRIS ÁGOTA 2022. A névtudomány, a nevezéktan és a terminológia viszonya, érintkezési pontjai. *Névtani Értesítő* 44: 59–78. https://doi.org/10.29178/NevtErt.2022.5

BŐSZE PÉTER 2011. Latin, magyar, angol? A magyar orvosi szaknyelvről. *Debreceni Szemle* 19: 369–374.

BŐSZE PÉTER 2013. A magyar orvos-biológiai szakírás. Magyarosítás, magyarítás, fogalmazás magyarul és fordítás magyarra. *Magyar Orvosi Nyelv* 13: 43–51.

BŐSZE PÉTER 2015. A szaknyelvi csoportnevek írása a magyar orvosi nyelvben. Javaslat megvitatásra. *Magyar Orvosi Nyelv* 15: 47–71.

CABRÉ, TERESA 2023. *Terminology. Cognition, Language and Communication.* John Benjamins Publishing Company, Amsterdam–Philadelphia.

DONÁTH TIBOR 2003. Hogyan is állunk a magyar anatómiai szaknyelvvel? *Magyar Orvosi Nyelv* 2: 31–34.

ESz. = *Etimológiai szótár. Magyar szavak és toldalékok eredete.* Főszerk. ZAICZ GÁBOR. A Magyar Nyelv Kézikönyvei 12. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2006.

FAURE, PASCALINE 2010. Des discours de la médecine multiples et variés à la langue médicale unique et universelle. *ASp* 58: 73–86. https://doi.org/10.4000/asp.1826

FAURE, PASCALINE 2012. *L'anglais médical & le français médical*. Éditions des archives contemporaines, Paris.

FELECAN, OLIVIU 2021. Onomastic Considerations on News in the Recent Mass Media. In: CHOLEVA-DIMITROVA, ANNA – VLAHOVA-ANGELOVA, MAYA – DANCHEVA, NADEZHDA eds., *Слъдовати достоитъ. Proceedings of the International Onomastic Conference "Anthroponyms and Anthroponymic Researches in the Beginning of 21st Century", dedicated to the 100th anniversary of the birth of prof. Yordan Zaimov, Dr. Sc. (1921–1987), 20–22 April 2021, Sofia.* Prof. Marin Drinov Publishing House of Bulgarian Academy of Sciences, Sofia. 42–58.

FOGARASI KATALIN 2017. A kórboncolási jegyzőkönyv terminológiájának sajátosságai és XXI. századi kihívásai. *Porta Lingua* 2017: 95–108.

GAMLIN, CHLOE 2017. When Asperger's Disorder Came Out. *Psychiatria Danubina* 29: 214–218.

GARZULY FERENC 2017. A Hallervorden–Spatz-eponímától [!] a molekuláris nevezéktanig. *Orvosi Hetilap* 158: 1723–1727. https://doi.org/10.1556/650.2017.30875

HÅKANSSON, SUSANNE 2010. *Health and Place. Terminology, proper nouns and titles of cited publications in the translation of a text on medical geology.* Szakdolgozat. Linnaeus University, Linnaeus. https://lnu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A349112&dswid=-5364 (2026. 08. 28.)

VAN HOOF, HENRI 1986. Les éponymes médicaux : essai de classification. *Meta* 31: 59–84. https://doi.org/10.7202/004543ar

VAN HOOF, HENRI 2001. La traduction des éponymes médicaux banalisés de langue anglaise. *Meta* 46: 83–91. https://doi.org/10.7202/004549ar

ITTZÉS DÁNIEL – SZABÓ MÁRIA – ZALATNAI ATTILA – FOGARASI KATALIN 2023. A szaknyelvi standardtól eltérő angol terminusok a 21. századi kórbonctani diagnózisokban. *Porta Lingua* 2023/2: 43–55. https://doi.org/10.48040/PL.2023.2.4

KANCSEVA 2009. = КЪНЧЕВА, ПАВЛИНА 2009. *Българската анатомична терминология днес.* Медицинско издателство АРСО, София.

KARPENKO, OLENA – NEKLESOVA, VALERIA 2023. Incorrectness of proper names in the pandemic memetic discourse. In: FELECAN, OLIVIU – BUGHEȘIU, ALINA eds., *Proceedings of the Sixth International Conference on Onomastics "Name and Naming". (In)correctness in Onomastics (Baia Mare, 2023. szeptember 5–7).* Editura Mega, Cluj-Napoca. 537–550. https://doi.org/10.30816/iconn6/2023/41

KILWEIN, JOHN H. 1995. Some historical comments on quarantine. Part One. *Journal of Clinical Pharmacy and Therapeutics* 20: 185–187. https://doi.org/10.1111/j.1365-2710.1995.tb00647.x

KOLB, FREDERICK – SPANKE, JOHANNES – WINKLEMANN, ANDREAS 2018. Auf den Spuren des Erb'schen Auskultationspunkts. Rätsel gelöst. *Deutsche medizinische Wochenschrift* 143: 1852–1857. https://doi.org/10.1055/a-0596-4733

LADÁNYI MÁRIA – TOLCSVAI NAGY GÁBOR 2008. Funkcionális nyelvészet. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok* 22: 17–58.

LUDÁNYI ZSÓFIA 2008. Kötőjel vagy nagykötőjel? A harmadik mozgószabályos alakulatok helyesírásának buktatói. *Magyar Orvosi Nyelv* 8: 64–67.

MÁNY DÁNIEL 2025. Az interprofesszionalitás jelentősége. Milyen hatással van a fordítástudomány az orvostudományra? *Magyar Tudomány* 186: 339–346. http://doi.org/10.1556/2065.186.2025.2.14

MÁNY DÁNIEL – VARGA ÉVA KATALIN 2022. Francia eredetű szakkifejezések a magyar orvosi nyelvben. *Magyar Orvosi Nyelv* 21: 18–21.

MONIN, SYLVIE 1996. Termes éponymes en médecine et application pédagogique. *ASp* 11–14: 217–237. https://doi.org/10.4000/asp.3527

MONTALT RESURRECCIÓ, VICENT – GONZÁLEZ DAVIES, MARÍA 2007. *Medical Translation Step by Step. Learning by Drafting.* Translation Practices Explained. Routledge, London. https://doi.org/10.4324/9781315760377

NEUMANN, PAUL 2020. What's in a synonym? A nose by any other name would smell. *Clinical Anatomy* 34: 187–190. https://doi.org/10.1002/ca.23600

OHANYAN, MARIANNA 2014. The Functional Value of Proper Nouns in Medical Texts. *Armenian Folia Anglistika* 10: 102–106. https://doi.org/10.46991/AFA/2014.10.1-2.102

OȚOIU, MARCELA-CRISTINA 2023. Difficultés d'acquisition de la terminologie médicale française. In: FELECAN, OLIVIU – BUGHEȘIU, ALINA eds., *Proceedings of the Sixth International Conference on Onomastics "Name and Naming". (In)correctness in Onomastics (Baia Mare, 2023. szeptember 5–7).* Editura Mega, Cluj-Napoca. 621–633. https://doi.org/10.30816/iconn6/2023/46

PETKOVA, GERGANA – KELBECHEVA, VERONIKA – IVANOVA, VANYA 2023. (In)correctness of eponym use in the field of medicine. In: FELECAN, OLIVIU – BUGHEŞIU, ALINA eds., *Proceedings of the Sixth International Conference on Onomastics "Name and Naming". (In)correctness in Onomastics (Baia Mare, 2023. szeptember 5–7).* Editura Mega, Cluj-Napoca. 633–644. https://doi.org/10.30816/iconn6/2023/47

PRITCHARD, JON – FOLEY, PETER – WONG, HILARY 2003. Langerhans and Langhans: what's misleading in a name? *The Lancet* 362: 922. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(03)14323-1

QUÉRIN, SERGE 2000. A propos du vocabulaire néphrologique. *Néphrologie* 21/1: 5–7.

RESZEGI KATALIN 2022. *Kognitív szemléletű névtudományi vizsgálatok.* A Magyar Névarchívum Kiadványai 54. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.

ROULEAU, MAURICE 2003. La terminologie médicale et ses problèmes. *Panacé* 4: 143–152.

SLÍZ MARIANN 2012. Tulajdonnév és kategorizáció. *Magyar Nyelv* 108: 282–291, 400–410.

SMITH, OLIVIA – JONES, SANDRA C. 2020. 'Coming Out' with Autism. Identity in People with an Asperger's Diagnosis After DSM-5. *Journal of autism and developmental disorders* 50: 592–602. https://doi.org/10.1007/s10803-019-04294-5

TA.^{2} = *Terminologia Anatomica.* 2nd edition. FIPAT Federative International Programme for Anatomical Terminology. Ed. IFAA International Federation of Associations of Anatomists. 2019. https://ta2viewer.openanatomy.org (2026. 08. 05.)

TEMMERMAN, RITA 2000. *Towards New Ways of Terminology Description. The Sociocognitive Approach.* John Benjamins Publishing Company, Amsterdam–Philadelphia. https://doi.org/10.1075/tlrp.3

TOLCSVAI NAGY GÁBOR 2008. A tulajdonnév jelentése. In: BÖLCSKEI ANDREA – N. CSÁSZI ILDIKÓ szerk., *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai (Balatonszárszó, 2007. június 22–24.).* A Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 1. Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék, Budapest. 30–41.

UHEROVÁ, ZDENKA – HORŇAKOVÁ, ANNA 2013. Medical terminology and its particularities. *Jahr – European Journal of Bioethics* 4: 631–638.

VARGA ÉVA KATALIN 2014. Anatómiai nevek régen és ma. Latin helyett angol? *Modern Nyelvoktatás* 20/1–2: 35–42.

VARGA ÉVA KATALIN – BARTA ANDREA – ZIMONYI ÁKOS 2021. Difficulties of unifying international anatomical nomenclature. In: ROCHE, CHRISTOPHE ed., *Terminologie & Ontologie. Théories et Applications*. Presses Universitaires Savoie Mont Blanc, Chambéry. 63–80.

VOGES, LUCA – KUPSCH, ANDREAS 2021. Renaming of Hallervorden-Spatz disease: the second man behind the name of the disease. *Journal of Neural Transmission* 128: 1635–1640. https://doi.org/10.1007/s00702-021-02408-x

Whonamedit? – A dictionary of medical eponyms. Elektronikusan tárolt adatbázis. Kutatásvezető: ENERSEN, OLE DANIEL. https://web.archive.org/web/20240901042419/https://www.whonamdit.com (2026. 08. 24.)

YALE, STEVEN HOWARD – TEKINER, HALIL – YALE, EILEEN SCOTT 2020. Redefining terminology for medical eponyms. *Reumatologia* 58: 187–188. https://doi.org/10.5114/reum.2020.96548

ZEIDMAN, LAWRENCE A. – PANDEY, DILIP K. 2012. Declining use of the Hallervorden-Spatz disease eponym in the last two decades. *Journal of Child Neurology* 27: 1310–1315. https://doi.org/10.1177/0883073812449907

ZÓLYOMI ANNA 2014. *A Cri du chat szindrómás gyermekek kommunikációjának kérdései.* Cri Du Chat Baráti Társaság, Budapest.

ZWEIGENBAUM, PIERRE – GRABAR, NATALIA 2003. Learning derived words from medical corpora. In: DOJAT, MICHEL – KERAVNOU, ELPIDA T. – BARAHONA, PEDRO eds., *Artificial Intelligence in Medicine. 9th Conference on Artificial Intelligence in Medicine in Europe, AIME 2003, Protaras, Cyprus, October 18–22, 2003, Proceedings.* Lecture Notes in Computer Science 2780. Springer, Berlin–Heidelberg. 189–198. https://doi.org/10.1007/978-3-540-39907-0_27

***

MÁNY DÁNIEL
egyetemi adjunktus; Semmelweis Egyetem, Szaknyelvi Intézet; Budapest
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-6221-8537; e-mail: many.daniel@semmelweis.hu

BIRÓ ALEXA
szaknyelvi demonstrátor; Semmelweis Egyetem, Szaknyelvi Intézet; Budapest
egyetemi hallgató; Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar; Budapest
ORCID: https://orcid.org/0009-0004-7600-4275; e-mail: biro.alexa@stud.semmelweis.hu

FOGARASI KATALIN
egyetemi docens; Semmelweis Egyetem, Szaknyelvi Intézet; Budapest
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0439-9373; e-mail: fogarasi.katalin@semmelweis.hu

BARTA ANDREA
egyetemi docens; Semmelweis Egyetem, Szaknyelvi Intézet; Budapest
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-8932-484X; e-mail: barta.andrea@semmelweis.hu